

6. szám. 1869. Február 11.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ-TULAJDONOS:
 az „ATHENAEUM“
 IRÓD. ÉS NYOMDAI R. TÁRSULAT.

A képeket kitűnőbb művészeink rajzolják s metszi **KUSZ K.**

Előfizetési feltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,
 egész évre 6 frt — kr.
 félévre 3 frt — „
 negyedévre 1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1869.

NYOMATOTT „AZ ATHENAEUM“
 (BEELŐTT EMICH GUSZTÁV-PÉLÉ)
 NYOMDÁBAN.

Melléklet: Kraucz Ede „Chinai ezüst és alpaca étszerek árjegyzéke“.

TARTALOM.

Cikkek: „A névtelen szálloda,“ (Beszély.) (Vége) — „A rustáni trón.“ (Költemény.) *Dömötör Fáltól.* — „Kopori yatorány Dserbi-szigeten,“ *Lávay Jenő.* — „Báró Meszéna István honvédezerede,“ — „Konstantinápolyi naplomból,“ *Erődi Ezzától.* — „Egy régi magyar babona.“ *Közi Hattyúsf Dossó.* — „A szelek,“ *Er. J. től.* — „Egy hét története,“ *Vadnai Károlytól.* — „Vegyes közlemények,“ — „Irodalom.“

— Szerkesztői üzenetek. — A kiadóhivatal üzenetei. — „Ujdonságok.“

Képek: B. Ambrosio gróf és családja. (A „Névtelen szállodához,“) — B. Meszéna István honvédezerede. — Árusok egy konstantinápolyi bazárbar. (A „konstantinápolyi naplomból,“ c. cikkhez.) — „Az özveg्य alamizsnája,“ (Doré G. Bibliájából.)

Irodalom.

— („*Turr István*“) című történelmi és regényes korajz jelent meg két kötetben, az „ausztriai birodalom“ (?) legújabb korasakából, mint a cím mondja. E regényes korajz szerzője Schwarz H. József, kiadója pedig Stolp Károly. A két kötet ára 2 ft. 40 kr.

— („*A nagy, történelmi társulatnak*“ „*Századok*“) című s Thaly Kálmán által szerkesztett folyóiratából megjelent az idei első füzet, melynek főbb cikkei ezek: „A bujdosók támadása 1672-ben,“ *Pauler Gyulától;* „A veteristák“ *Knaus Nándortól;* „Adatok monostoraink történetéhez,“ *ifj. Ku-*

binyi Ferentől; vannak ezenkívül még benne könyvismertetések és tárcaközlemények.

— („*Egy munkácsi rab története,*“) regényes korajz két kötetben, *Karlovsszky M. Idától.* Ára 2 ft, *Karlovsszky M. I.* gyakorlottabb tollú nőiróink közé tartozik, kinek elbeszéléseivel már eddig is sokszor találkozhatott az olvasó szépirodalmi lapjainkban.

— („*Köpirat a választókhöz*“) a bal-közép szellemében tartott szózat *ez Skorpiótól,* kinek cikkei a „Hon“-ban jó ideig feltűnést okoztak. Ára 30 kr. Két kiadást ért már.

Szerkesztői üzenetek.

— *Kassára:* G. K-nak. Vagy itt, vagy testvérlapunk, a „Heti Posta“ tárcájában fog megjelenni.

— *Pesten:* L. J-nek. Mindkettő igen alkalmas a közlésre. — *Kajdacsra:* Cs. Zs-nak. Az eddigelig hozzánk küldötték mindegyikére válaszoltunk, tudatva, hogy azok nem valók lapunkba. Gondosan dolgozott cikk az utolsó is, de olyasmit nem igen szivesen teszünk közzé, miről az olvasó szívére nyomtatványban, már pár száz év óta értesülhet. A bekielérésre szánt rajzok mindegyikét bírjuk s egy részét már közöltük is.

— *Szatmáron:* O. K-nak. Szivesen látjuk, csak hogy a rövidbbseknek van elnyűk.

— *Kun-Sz. Miklósa:* Mind az érdekes apróságok gyűjteménye, mind az újabb népiismeretű cikk a „Hazánk és K.“ hasábjain fog megjelenni.

— *Felső-Szeméredes:* N. M-nak. A szives figyelmet köszönjük; azonban még kell jegyezünk, hogy nem egészen ismeretlen az, mert már egy gyűjteményben is megjelent.

— *Barádon:* K. S-nak. Azon gép ismertetésére — térdhiány miatt — most egyhamar nincs kilátásunk, s így rajnáljuk, hogy a terjedelmes utasítással lapunkból nem ismerkedhetik ön meg. A nyomtatott füzetke lefordíttatása 16—20 fetha kerül.

— *Székesfehérvárról:* — y — a barátunknak. Nem rajtunk

múlt; viszonyainkban oly változás történt, mely e tekintetben korlátol.

— *Székhudvaron:* K. F-nek. „*Gray Johanna*“ és a népszokások jöhetnek. A többi óhajátja szerint félretettük.

— *Szakolcán:* M. L-nak. A küldött okirat másolata így önállóan különbsébe korrajzi vagy nyelvészeti érdekességgel nem bír, de becses lehet az azonkor okiratok gyűjteményében, a miért azt Thaly Kálmán barátunknak adtuk át.

— *Pesten:* B. B-nak. Eddig a közlendők összetorlódtottsága gátolta.

A kiadóhivatal üzenetei.

— *Hegedüs Ödön* urat kérjük velünk lakhelyét tudatni, mely levélben nem vala megjelölve. E nélkül a kívántakat meg nem küldhetjük.

— *Fertő-Szt.-Kiklósa:* B. Halden J. urnak. A „*Heti Posta*“ nem érkezt meg az előfizetési pénz.

— *Az aradi felgyámn. önképző-egyletnek.* A 2047. szám alatt eddigelig minden szám pontosan megküldetett; tessék az aradi postán reklamálni.

— *N.-Váradra:* *Vargha Gáspár* urnak. 1765. számú címszalag alatt a „*Haz. s. K.*“ minden eddigi száma is megküldetett; ezeknek tehát a n.-várad postán kell heverniök.

Ujdonságok.

A lapunk 4-dik számában hibásan nyomott s ezért az 5-dik számhoz külön mellékelt lapokra nézve némely olvasónk nem bírva magát tájékozni, következő utasítást adhatjuk: 1-ör a külön mellékelt negyediket sziveskedjenek kettévágni s annak első (53 és 54 lapszámmal jelölt) levelét a 4-dik számból kivágandó 3-dik levél helyére, — a negyediv másik részét pedig a 4-dik számból kivágandó utolsó levél helyére iktatni.

(Az országyűlés,*) egy bécsi lap távsürgönye szerint, ápril hó 18-ra fog egybehivatni.

(Az akadémia palotájában támadt tüzvész folytan) a Kisfaludy-társaság e hó 5-ikére kitűzött ülése e hó 14-ikére halasztatott. A tüzvészről már értesülhettek olvasóink, s testvérlapunk, a „Heti posta“ is közléseire. A vész oka nem bizo-

nyos, csak gyanítható. A leégett rész padlásán utóbbi napokban — az esővízek felfogására alkalmazott vízvezeték csövek körül — munkások dolgoztak. Vagy ezektől származhatott a tűz, vagy az Eszterházy-keptár felügyelőjének, *Kratzman-nak* szolgájától, ki legutolsó volt — a szerencsétlenség megelőző estén — padlásán, és sötét léven, gyufát gyújtott, melyet alkalmasint gyúlékony anyag közé dobhatott. Ily anyag elég volt a padlásán; nevezetesen szalma, — mit a csövek bekötésére alkalmaztak, nehogy a víz megfagyjon azokban. Nem lehet eléggé megrónni azt a hanyagságot, hogy e közintézetnél, mely az Eszterházy-keptár kincseit, a képzőművészeti társulat festményeit, óriás könyvtárát, megbecsülhetlen okmányokat rejt magában, egyetlen tűzfeckendő sincs. A

Ötödik évi folyam.

6. szám.

Pest, 1869. Február II-én.

A névtelen szálloda.

— Beszély. —

(Vége.)

VI. A milliomos.

A következő éjjel valóban visszajött a gróf.

gyermekai ösztöntől indítva, osztoznak fájdalmában, melyet nem értettek, melyet nem bírtak

B* Ambrosio gróf és családja.

A grófné mozdulatlanul ült támlányában s még volt annyi ereje, hogy imádkozzék; két gyermeke két oldala mellett térdelve sirt;

felfogni. Egyszerre csak nyikorogva nyílik meg az ajtó s a gróf alakja jelenik meg kalap nélkül, zavart tekintet és még eddig ismeretlen mosolyal ajkán.

— Teréz! Paolo! gyermekeim! — szóló mint egy az örömtől elfojtott hangon, — jertek hozzám, ide, egészen hozzám! És melléjük vonta magát. — Minden úgy van mint régen, mi ismét gazdagok vagyunk, gazdagok, mint egykor Rómában! Ah, nem kell többé senki előtt elpirulnunk s magasan hordott fűvel járhatunk. Gyermekeim, láncaitokért száz láncot adok nektek. Teréz, több gyémántodnak kell lenni, mint egy királynénak! Ismét elfoglaljuk helyünket és rangunkat a társadalomban!

Midőn azonban látná, hogy neje és gyermekei bámulva néznek rá, hangos kacaj közt mondá:

— Ah, ah, ah! ez nektek különösnek tetszik? és ti nem hinnétek nekem? . . . Ez valóban igen különös. Egyébiránt tiszta igazság. Mondom nektek gyermekeim, mi milliomosak vagyunk! Milliomosak. Fogjátok, vegyétek!

S e szavaknál összovisszakutatta zsebeit, s néhány pénzdarabot, több papír-rongyot s fognyomokat viselő tépett jegyeket huzott ki belőlük, és vad kacaj közt el kezdé kiabálni:

— De nézzétek hát, nevesetek, örüljétek, mint én! Itt van egy millió, egy millió! És ez a millió a mienk; a játékban épen most nyertem. Egy millió, ha egyszer mondom! . . .

Mária és Paolo megrettenve az arckinyomattól, mely e kiáltozást követé, a szobának másik végére futottak, a grófné pedig égre emelé kezeit s ájultan hanyatlott vissza a támlányba. Borzasztó gondolat vonult át felkén, sejteimének nem akart hitelt adni sokáig, nagyon sokáig; míg végre e hosszú aggályteljes halogatás után belátta, hogy férje megőrült! . . .

És a szerencsétlen, kinek elméje már a napi árfolyam esökkenése és a nap eseményei miatt is sérülést szenvedett, midőn a névtelen szállodában pár ezeret, mely sorsán javíthatott volna, nyert, valóban elveszté esztét. Hirtelen hagyta el a színhelyet, s a pénz s érték-papírok maradványait, melyekben régi vagyonát látta, zsebébe rejté.

A ki a Champs-Élyséere megy sétálni, a Carré

Marigny közelében egy férfiú, egy nő és két gyermekkel fog találkozni, kiknek megpillantásuk akaratlanul is figyelmet gerjeszt. A gyermekek a hajdani fényűzés foszlányaival vannak felruházva, mely mindennap jobban elhalványul. A nő sovány, sápadt arcán az odaengedő lemondás és szilárdság tükröződik s a férj sajátosságos büszkeséggel göngyöli magát egy köpenybe, mely a legszomorubb nyomorúságot takarja.

E család gróf Ambrosio családja . . .

A szökevénynek kérelmi felirata nem jutott el a miniszterhez, és segítséget kérni ép oly képtelen a nő, mint férje, azért a gróf családja inkább szánandó, mint valaha csak képzelni is lehet. A szerencsétlen azonban még mindig milliomosnak tartja magát s nem szűnik meg nejét kizozni, hogy miért nem foglalja ő el előbbi rangját. A grófné, ki a szegény örültet mindig csak lovak s gyémántokról hallja beszélni, keze munkája által, arcának veritékével keresi a mindennapi kenyeret s a ruházatot a szegény család számára. Egyedüli öröme, ha mindenről lemondva, gyermekeit csekélységekkel meglepheti s olykor férje túlaradó képzelmeinek, hogy alkotott képeiben gyönyörködjék, hitelt ad, mivel tudja, hogy ezek képezik boldogságát egyedül.

A család ritkán mond le e szomorú sétáról. Néha azonban a grófot egyedül is látni a Champs-Élyséere tévelyegni. A Marigny-carréban a névtelen szálloda ajtaját keresi, hanem hasztalan kopogtat, mert az meg nem nyílik többé soha senkinek. A mult tél végén ugyanis következőket lehet a lapokban elvasni:

„A rendőrség épen egy játékbarlangot fedezett fel egy elrejtett szállodában a Champs-Élyséesen s szétgrosztotta a társaságot. Igen sok jeles személy veszté el ez által hírnevét. A törvényszék megkezdte a tárgyalást.“

A jeles személyiségek azonban, mint ez rendszeren történni szokott, eltűntek. A szálloda bérlője megkapta érdemlett büntetését.

A rustani trón.*)

Magasra nyulva áll e szikla,
Évezredekre nézve vissza. . .
Nem leng felé az enyhe szellő;
Csupán az átok az, mi őt
A multból látogatni eljő.

A népek átka tartja még fenn,
Hogy álljon ott megvettetésben;
Jegyzve van rá szörnyű vétek.

E vétek az, hogy Dárius
Nagy elnyomója volt a népnek.

— — Fölkelték ők a szabadságért,
De Dárius rájuk csapást mért,
Rettenőt boszut állá rajtok;
Ha el nem hullt a csataféren:
Hóhér kezétől hullt a bajnok.

*) Ázsiában, Teheran és Bagdad között van e név alatt egy históriai emlékü szikla. D. P.

S e szikla lett aztán az enlék.

A szörnnyü tettet rájegyezték...

A zsarnok véseté reája,

Hogy majd a késő jövő egykor
Nevét, hatalmát megcsodálja.

— Igen, van mit eszálni rajtad;
Nagy volt erőd, nagy volt hatalmad.
És ki ne emlegetne téged?

Ládd: én is szórom rád az átkot,
Mert láncra veretéd a népet!

A népet, melynek büne az volt,
Hogy felfogá az imalangot,
Mit a madár küll istenéhez,

Mert nincs kötözve röpké szárnya:
Szabaston zengi, a mit érez.

A népet, melynek szívét, lelkét

A legszebb álmok átölelték,

Mik létüket az égben kapják,

Hol a lég könnyü, tiszta, édes...
A te egedben — szent *szabadság!*

Ezért e népet eltiportad.

Eltemetéd, mint élve-holtat;

Örök hír-né-re vágyott lelked...

A szikla áll; nem léz feledve!

Ki tud gyüölölni, nem feledhet.

A szikla áll megátkozottan,

És mindig így fog állni ottan;

Oh mert ki népét sirig gyötré:

Igen — igen, emléke annak
Gyüölve lesz mindig, örökké!

Dömötör Pál.

Koponya-torony a Dserbi-szigeten.

Dserbi-sziget a földközi tengerben, Tunis keleti partjainál fekszik, a mely alá tartozik is. E sziget az afrikai szárazföldtől csatorna által van elválasztva, a mely némely pontjain alig szélesebb tiz ölnél. A meglehetősen számú lakosság, mely a nagy termékenysége miatt kitünő szigeten, egymáshoz közel fekvő kisebb-nagyobb helységekben elszórva lakik, jelentékeny gyapju- és vászonszövésével foglalkozik s ezen anyagokkal szép kereskedést űz. A vásárt a sziget partján tartják, melyhez közel egy régi vár is látható. A tunisziak és tripo'isziak a szigetlakókat pénzvásárvó, kapzsi embereknek és eretneknek tartják ugyan; de ezen vélemény dacára is jó viszonyban élnek a keresztényekkel, s azonfelül szivesek és vendégszeretők; annak pedig legkisebb nyomát sem tapasztalhatjuk, hogy a keresztények iránt gyűlölettel viseltetnének; — pedig a mozlimok (muzulmánok) rendszeren örömet, minden módon és alkalommal ki szokták mutatni, hogy a keresztényeket megvetik és maguknál sokkal alsóbb rendűeknek tartják.

An ember azt gondolná, hogy jó barátok közt van e szigeten, ha nem tűnnék szeméibe a keresztények elleni hajdani gyűlöletöknek egy álló emléke, mely megdermeszti a vért ereiben borzalmasságánál fogva.

Ezen emlék — egy pyramis, (lobor,) galádul leült keresztények koponyáiból és csontjaiból van építve!

Azon harcban, melyet a spanyolok 1558-ik évben Medina Celi herceg vezérlete alatt a mórok ellen vívtak, kiknek seregét Kara Mustafa vezényelte: — 800-an a spanyolok közül egy váracba vették magukat, s elszántan védelmezték azt

a mórok ellen, hősiességüknek nem kis jeleit adva. — A mórok több heves támadást intéztek e vár ellen, és megszállották azt egész seregökkel; de minden támadás után tetemes vereséggel voltak kénytelenek visszavonulni táborukba. Már három alvezéruk esett el a móroknak, és a spanyoloknak még sebesültjeik is alig, vagy éppen nem voltak.

És a kiket az ostromlók éles kardjai megadásra kényszeríteni nem bírtak, azokat kényszerítte az ostromlottaknak legveszedelmesebb ellensége: — az élelmi szerek hiánya.

Napról-napra szivszakadva várták a segílyt s felszabadításukat; de hasztalan. Midőn végre az éhség a legmagasb fokra hágott a várban, s a vár megvédését már a legvérmesebb reményiek sem hitték lehetők: akkor előállott a feladás szükségessége. A várórség alkudozásba bocsátkozott az ostromló mórokkal; minék az lett az eredménye, hogy a mórok esküvel kötelezték magukat, hogy a várórséget bántatlanul szabadon bocsátják.

Azokban alig érezték magukat a vár birtokában, már is dühtől és boszútól égve rohantak a fegyvertelen spanyolokra, és az adott szót, az ünnepélyes esküt hűtlenül elfeledve, vérlázító gyilkolással mérszárolták le az egész órséget.

Aztán az elesettek koponyáit és csontjait összegyűjtötték s belőlök véres tetteiknek szomorú emléket emeltek, mely csakhamar 30 lábnyi magasra épült kezeik alatt.

Még most is áll az emlék, a keresztények elleni gyűlöletnek véres emléke, mely némán beszél azon kornak vérlázító tényeiről.

Itt fekszenek a koponyák, egymásföle rakva

teljes szabályossággal; és a kivájt szemgödörök nyugodt enyhe sirt látszanak keresni; míg a csontok egymásra halmazva, mintegy a végső csendes nyughely után a honi föld keblében, látszanak sohajtozni.

S még eddig nem találkozott egy rokonszenves kéz, mely a keresztény hitsorsosoknak megadná a végtiszteletet; egy kéz, mely a föld színéről elhordaná azt, minek a föld enyhe mélyében kellene örök álmát aludnia.

Ily emlék nem vigasz az ellenre sem! Álljon helyébe kőszobor vagy pyramis; de emberkoponyákból és csontokból összerakott torony mindig

a barbar műveletlenségnek sötét, rémes tanuja. Állhatott eddig a gyűlöletnek e borzalmas emléke; de a műveltség előhaladottságának jelen pillanatában azon vidék és ország kormányára és lakóira nem a legszebb fényt veti.

Adjatok nekik helyet a föld mélyében, ezt kívánja az emberi jog!

A mörök, kik a bátor spanyolokkal vívott összeütközések alkalmával elesetek, e koponya-torony közelében vannak eltemetve; és a sirhalmok nagy sokasága gyaníttatni engedi, hogy ezen elesettek száma tetemes volt. A három alvezér sirhalmai fölé később emléket emeltek.

Lávay Jenő.

B. Meszéna István honvédezeredes.

Alig van szabadság-harcunknak kiválóbb katonai szereplője, kinek életét és véghezvitt tetteit lapunk eddigi évfolyamaiban ne ismertettük volna; ezzel nem csak a pillanatnyi érdeklődést véltük kielégíteni, de azon hitben valánk, hogy hasznos szolgálót teszünk jövőbeli történetíróinknak, eddig ismeretlen adatokat hozván napfényre, vagy elterjedt hamis tudósításokat igazítván helyre.

Szabadságharcunk tényei kivitelében azonban sokszor nemcsak a jobbnevű vezéreknél, hanem kisebbrangú egyéneknek is jutott nevezetesebb szerep; midőn tehát ama nagy nemzeti drámáról van szó, — ezekről sem szabad megfeledkezni.

Egy ilyen, személyére nézve igénytelen egyént mutatunk be ma b. Meszéna István honvédezeredesben, kinek nevét ha nem is emlegették gyakran eddigi emlékirataink, mégis nevezetes eseményekben vett részt.

Meszéna szentesi születés és régi cs. k. katoná-

B. Meszéna István honvédezeredes.

hol az ügyünkhöz hűtlen vezérek miatt amnyi vér és drága idő pazaroltatott el, aránylag igen kevés eredménnyel. Meszéna az itteni fűrésztő táborozásban s több csatában kitünő részt vevén, a 4-dik zászlóalj vezényletével őrnagyi rangban, s a kis-kéri tábor parancsnokságával bízott meg.

Az alvidéki hadseregtől zászlóaljával együtt fölhivatván, segélycsapatok vitélivel Bemhez küldetett Erdélybe, hol azután 1848. december 25-kétől kezdve részt vett a hős lengyel tábor-

apától származott 1825-ben. Ő is katonai nevelésben részesült; előbb a kassai, utóbb a tulni intézetben, honnan a rendes hadseregbe, majd meg a magyar testőrség közé lépett, innen pedig — mint főhadnagy — a Würtemberg-huszárok közé jutott. Nemzeti hadseregünk 4-dik honvédezászlóaljához századosi ranggal való kinevezését 1848. január 1-jén kapta meg s erre ő is a Bán-ságba küldetett,

nok meseszerű hadműveleteiben, páratlan sikerű csatáiban. A N.-Szeben ellen intézett támadásban b. Meszéna István vezényelte az előcsapatot, azon támadásban, midőn az osztrákok második ágyú-lövése a Bem balján lovagló gr. Mikes Kelemen ezredet holtan terítette le. Ugyanezen harcban — már előbb öt golyó jelét viselvén magán, — Meszéna őrnagy is vesztélyesen megsebesült, azonban még így is fél óráig vezényelt, míg csak össze nem osett. Meszéna eddigi hősiei magaviselete a vitézség harmadosztályú rendjelével s alezredekessé kineveztetésével jutalmaztatott.

Súlyos sebéből N.-Váradon üdült fel, de még nem annyira, hogy a rendes hadseregbeli szolgálatra képes lenne, s ezért H.-Mezővásárhelyre újonczói telepparancsnokká nevezett ki, hol 3000 embernél többet újonczván s a Szegeden álló tartaléksereg számára két zászlóaljzat szervezvé, — bajai serepparancsnokká neveztetett ki, hol 1849. június 24-dikén vette át új tisztét Kollmann ezredestől. Feladata itt az volt, hogy az ellenségnek netalán a Duna tulsó oldaláról vagy gőzhajón alulról történhető támadását, vagy Jellasicsnak Pest felé megkísérlődő előnyomulását gátolja meg. Június végén osztrákja is volt itt Bez-dánánál, melyben Ottinger osztrák tábornokot megverte s ezt Jellasics főseregéhez visszahúzódni kényszerítette.

Julius elején parancsot vett a kormányzótól, hogy magához vonván a baranyamegyei mozgó csapatokat is, igyekezze Pécs városát bevenni; az elindulás előtti éjjel azonban ellenparancsokat érkezett hozzá, mivel — úgymond — a Jellasics ellen tervezett hadműködésben a bajai seregre is szükség lesz. Bácskából — ott egy hóig tartott hadműködés után — aug. 10-én Bem tábornokhoz tábornokari főnöké és ezredessé neveztetett ki s a nemsokára bekövetkezett fegyverletételnél Kis Ernő segédkarához csatlakozván, a többi fogoly-lal együtt Gyuláig kísértetett; az orosz fővezér azonban megengedte neki, hogy N.-Váradra mehessen, hol 1850. jan. 30-dikáig szabad lábon levén, ezen napon elfogatott s Aradra kísértetett, hol előbb golyó általi halálra, aztán kegyelem útján vasban töltendő tíz évi várfogságra ítéltetett; 1852. július 24-dikén azonban amnestia következtében kiszabadult. Azután Biharmegyében gazdálkodással töltötte idejét.

Meszéna István ezredes most élte legerőteljesebb szakában levő férfiú s oly katona, ki gondos hadi nevelésben, később pedig gyakorlatban a csatatéren részesült. Mindenesetre jobban szeretnék tehát őt is új honvédseregünkben látni, mintsem a posta számvevőségénél számtitkári minőségben, mivé miniszteriumunk kinevezte; mert pap az oltárhoz, professor a katedrára, katona fegyver alá való.

Konstantinápolyi naplóból.

(Vége.)

V.

(Vásárok, közzintézetek, kávéházak. Sült tök és tökmag. Zsilvédsár. Galamb-kegyelés. Egy török iradalmar. Zepháres, Ámoros török poéták.)

Augustus 31-ikén.

Tegnap délután nálam volt Teófik efendi, a szultán Mehemmed (dzsámi) egyik hodszája, s mára én ígértem, hogy meglátogatom. A perzsa irodalom- s költészetben igen otthonos, s azért nem is sajnáltam őt felkeresni, jóllehet az ut Pera felső részéből a szultán-Mehemmedig egy jó órát igénybe vesz. Déli hat órára ígértem a találkozást, s már $\frac{1}{4}$ 4 órakor utra indultam. A hidon átmenvén s a Jeni-dzsami udvarára vezető lépcsőkön felhaladva, nyüzsgő hetivásárral találkozám. A nagyobb mecsetek udvarai rendszeren oly téressek, hogy ott a hét különböző napjaiban kizárólagos vásárok esnek, melyek közül a Jeni-dzsámi vásárai legnépesebbek és legtarkábbak. E szépen épült dzsámi, mint neve is (jeni=üj) mutatja, új építmény, s köröskörül csarsikkal (fedeles áru-

hely) van ellátva. Itt a kapu alatt a damaskusi acélok, ott a szabadban a szabók és csizmadiák sátrai; feljebb a déli gyümölcsök minden fajai, köztük a sült tökmag, mit itt drágán árulnak, holott nálunk még a sertések is ott hagyják, és senkinek sem jutna eszébe, hogy csemegeként árulja. Amonnan a Lacikonyhák füstje gomolyodik s a méhser-árusok rekedt kiabálása hallszik:

Inanmaszszan, iste bak,
Bes paraja bir bardak.*)

Közelebb ide az irnokok guggolnak, s várják, hogy melyik az elmenők közül fogja levélírói ké-

*) Ha nem hiszed, ide nézz,
Őt para egy pohár méz.

pességüket igénybe venni. Ezek a nép házi titok-
konai s bölcsői, kik egy pár piaszterért bármely
tárgyu levelet, folyamodást vagy üggyiratot meg-
készítenek, s azonfelül tanácsesal is szolgálnak.
Itt a török kávéházak egész sora, hol sokan fél
napig is elülnek a 10 parás kávé és 10 parás
nargil mellett, elmerengve a szókókkutak pezsgé-
sén vagy tespijök (olvasó módjára felfűzött gyön-
gyök) morzsolgatásával foglalkozva. És e he-
nyélő nép még nem is választott e kávéházban
rosz helyet az időtöltésre: a szomszéd egyiptomi
bazárból az illatok minden nemei: aether, ambra,
aloe áttillannak; s itt e szőlőfa, melynek ember-
deréknyi törzscről a karvastagságú venyigék ki-
nyulva, egész ernyőt képeznek a nap sugarai el-
len, melyek a lelógó gerezdekot aranyszínbe bur-
kolják.

Áthaladván e dzsámi udvarán, nemsokára a
Mahmud-pasa piacra értem. E hely képezi az *uzun*
csarsik (hosszu bazároknak) mintegy nyitányát.
Ez az olcsó áruk piaca, s a mely árucikkről azt
akarjuk mondani Stambulban, hogy hitváni, sem-
mitérő, ugy csak e kifejezést kell használni: *Mah-*
mud pasa mal (áru). A mit nagyon dicsérnek, az
rendesen rossz, mert a jó maga magát dicséri. Így
van ez a Mahmud-pasa piacon is. Jaj annak, ki itt
elhalad, s vevő szándékot mutat, azt addig ostro-
molják, üldözik, kísérik, míg valamit megvesz,
csak azért, hogy meneküljön. Kapható itt minden,
s az áruk rendesen az utra vannak rakva,
s környezve 5—6 zsidótól. Egyik feláll egy
székre és hirdeti, mi kapható: „Ingyen árut áru-
lunk! Minden, mi kell, kapható itt hatvan pa-
ráért (15 kr.) 300 dram keserümandola-szappan
van, az is hatvan para; írőkönyv van, az is 60
para; hárem-tükör van, az is 60 para; rézbe fog-
lalt fésű van, az is 60 para; mosus szagu leven-
dula van, az is 60 para; gyufatartó van, az is 60
para; minden a mi csak kell, kapható itt, ingyen,
ingyen!” Mikor e mondókát egyik 5—6-szor el-
mondta, feláll a másik és folytatja; azalatt az
egyik az uton járókat viszi sátorárhoz, hol mindig
tele van a hely nézőkkel és vevőkkel. Eljármából
menekülni siettem s a szomszéd utcán fel, a had-
ügyminiszterium (seraskeriat) felé vettem utamat.
A tágas szép udvaron, mely Stambulban a legma-
gasabb pont, az építkezések a legnagyobb buzga-
lommal folynak; a mór stylusban épített gyö-
nyörű kapuban 6 katona jár fel s alá, s a régi
épületek helyén nemsokára pompás paloták büsz-
kélkednek; az örtony körül az építőanyagok
egész halmaza. E torony, mely az áttelnes Gala-
toronynyal farkasszemét néz, karesubb és jóval

ujabb; míg amaz több viszontagságot átélt — s
tapasztalt aggastyánként százados multjával di-
cesekedik. Mondják, hogy e toronyról még szebb
a kilátás, mint amarról; én még nem másztam
meg, s így nem szólhatok róla egyebet, mint azt,
hogy csinnal épült mesterem.

Átlépven az örökkel megrakott kapun, a szép
Szultán-Bajazid (dzsámi) tűnik szemünkbe. Ez
az uzun csarsik (hosszu bazárok) utolsó pontját
képezi, s udvarán az illatárusok egész serege
szokott meglepedni. Itt a keleti különösségek
kaphatók: finom kínai papír, mikro a költők
divánjait szokták írni, miszvak, nádtollak s egyéb
apróságok a legnagyobb választékban. A hosszú
bazár e dzsámi és a Nuri Osmaniek között fekszik,
s ma idején a kereskedők összerakva áruikat, a
legközelebb esőbe mennek elvégezni ájtatosságuk-
at. Közeledvén az ima ideje, az udvaron levő
kütakat már körülállották az igazhívők, hogy el-
végezzék az ima előtti mosakodást; mert a tem-
plom kapuja fölébe ez intés van írva: „Menjete-
k be az úr kapuin tiszta testtel és tiszta lélekkel.”
Az udvaron több mint 4—500 galamb repdesett,
s köztük egy török pap magvakat szórt kosarából
a jámbor állatoknak, s azt foghatta meg, melyet
tetszett, hogy ölelben elcirógassa. Mily jól esik
az ember lelkének, látván a muszulmánok bánás-
módját az állatokkal! Mit nem fogyaszt el e ga-
lambcsereg egy év alatt, s ezt mind egy alapít-
ványból fedezik! Minden dzsáminak és mecset-
nek vannak ilyen galambjai. Mennyit költenek
ezenkívül a fogságba került madárkák kiváltá-
sára. Többször láttam már, hogy megindultak a
török egyházi férfiak, s a madárárusoktól mind
megvették a kalitkába zárt madarakat; s kifizet-
vén az árt, megnyiták az ajtókat, s visszaadák
szabadságukat. A fenn lebegő madárkák cseve-
gésükben hálát mondtak szabáditóiknak, s ezek
nyugodt lélekkel távoznak. A megszabadított
madarakat „azad kuslerinek” nevezik.

A Szultán-Bajazidtól a Szultán-Mehemmedig
még jó hosszú az út, de nem unalmas, mert a
járó-kelők tarka csoportjai élénkítik. A Szultán-
Mehemmedet a hódító II. Mohammed építteté, s
az építmény kedvére sikerülvén, levágatá az épi-
tőmester kezeit, hogy ne legyen képes párját
építeni. E kegyetlenség miatt az építőmester pa-
naszt emelt a müftinél, s a rettegott khánt bíróság
elé idézték. A müfti megdorgálta e kegyetlen el-
járásáért s kártérítésre ítélte. A khán elfogadta
a ráért ítéletet, azon hozzáadással, hogyha a
müfti nem ítélte volna részrehajlatlanul, rajta

ugyanazon tettet hajtotta volna végre, mit a építómesteren elkövetett.

A kijelölt kávéház előtt találtam a hodzsát Száli efendivel, s együtt elmentünk lakására, hol egy pár órát elbeszélgettünk, többnyire a perzsa irodalom- és költészet felett, mit Teófik valódi keleti ékesszólással, vakító fényben iparkodott feltüntetni. „A nap nem oly melegítő, mint a perzsa költők dalai; a paradicsom szellői nem oly enyhék, mint a zengzetes perzsa nyelv; Siráz dalnoka (Hafiz) madarak nyelvén zengte a paradicsom teremtményeit is elbájoló dalait.“ Dicsőreteit példákkal iparkodott fűszerezni, s hol egyik, hol másik perzsa költő darabjait kezdé szavalni. Különösen szereti Hafiz: „*Eger an türki sívâzi*“ költeményét. Szavalt Eminiből, s meglepőleg festő e sorokat:

Beja dochter ki babi tu gedaje,
Du cesemi nerkiszet kari kudzsaje.
Csi har dari ki babi men gedaje;
Du cesemi nerkiszem dádi chudáje.*)

„*Barek-allah* (pompás)!“ kiálték, s ő még inkább neki tüzült a szavalá-nak. Végre elővette egyik saját költeményét, melyet Rauf pasához írt, hogy megmutassa, mennyire szerepel a perzsa nyelv a török költészetben. Tíz sorban alig 5—6 török szó, a többi mind perzsa, s valóban a török költők abban keresik a művészetet, hogy minél több perzsát vegyitenek költészetükbe, épen mint a prózairók arabot. És ez elég sajnós, mert e mellett elhanyagolják saját nyelvüket, és műveiket felolvasván a nép előtt, azt kérdik a hallgatók egy-mástól: ez iféle nyelven olvasott?

VI.

(A *Poszporus* s az *Aranyszarv. At-Meidán. Török lakoma s török „tarhona.“ Titkos rendörök. Pogány jölterők.)*

November 21-én, 1868.

Reggel korán Stambulba mentem* a szokott napi foglalatosságra. Az idő komor volt. A hidon alig egy-két ember; a helyi gőzösök is hiába vártak, senkinek sem volt kedve a zajongó tengerre lépni. A vihartól tegnap összetörött hajó ott feküdt a partra vonva, s a tenger rémletes képet nyújtott a szemlélőnek. Az aranyszarv kék színe agyagsárga volt, s most lehetett csak igazán kivenni, hogy ez tulajdonképen folyó és nem tenger, mert a Bosporus habjai oly szépen elváltak kékeszöld színben a sárga folyótól, hogy bár a szél hasított a hidon, nem tehettem, hogy ne szenteljek egy pár perccet e különös látványnak. A sirályok oly nagy számát még nem láttam a tengeren, ide-oda röpködtek a fehéren megtörő habokon, s a fekete felhőkben sűrű hideg eső esapergett. Az esernyő niába volt, nem tett semmi szolgálatot s a mig szultán Mahmud tűzbejéhez értem, már egészen átáztam. Itt az eső elől a kupolás ajtó alá állottam. E helyről az *At-meidan*, a jancsárok elpusztított laktanyái, és a gyönyörű Ahmediek mindannyi tárgyai voltak szemlélésemnek. Mennyi élet, zaj és forrongás lakozott e téreken, hol most csak mohnötte falak és halomban heverő kövek jelölik az iszonyatos forradalmat. És e gyönyörű sirkápolna, ezen romok anyagából építve fedi azon hős porait, ki e romok felett ülte diadalát. Mily különös találkozás a végleteknek! Ő győzedelmeskedett a romokon, s a romok győzedelmeskednek felette.

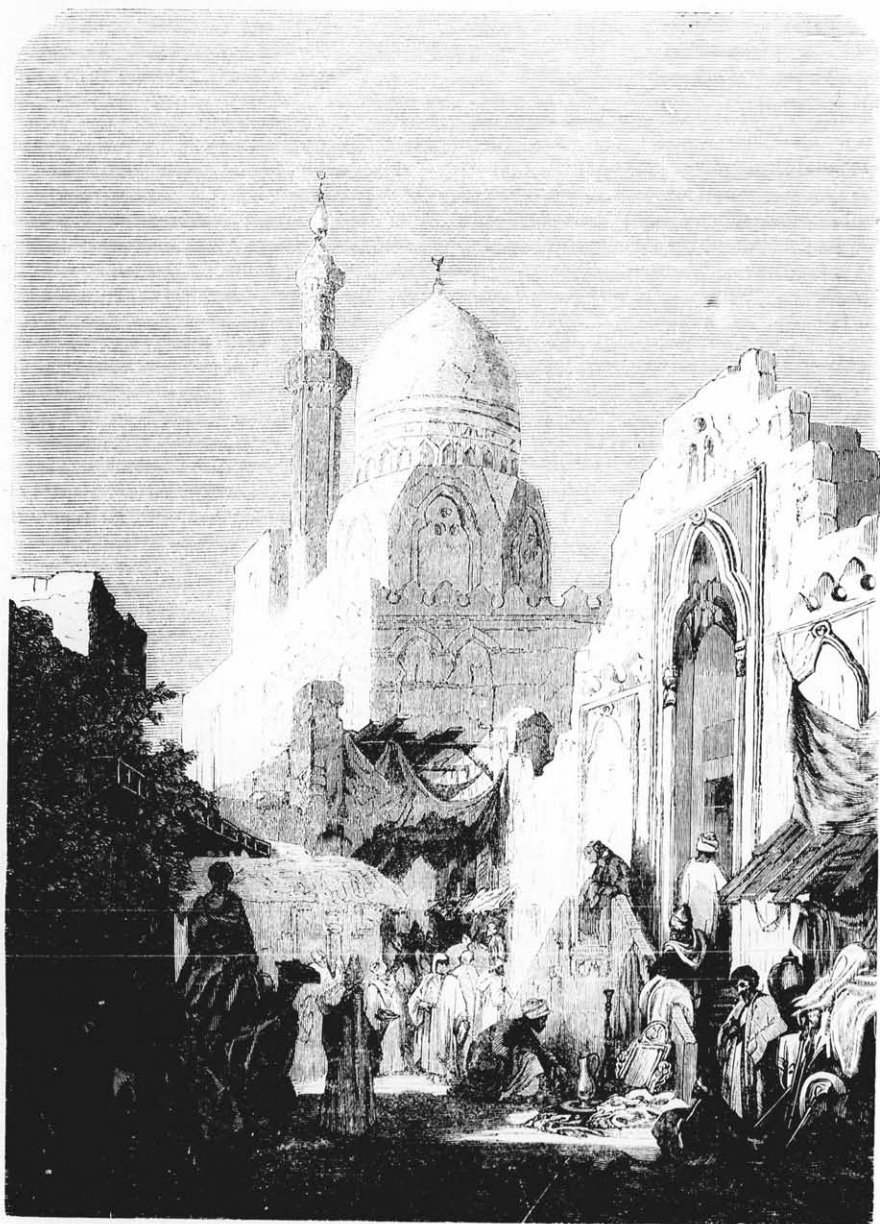
A Hippodrom obeliszkje, kigyóoszlopa és piramis most innen kivethető, mert a kiállítási bódét le-

rontották s az Ahmedietől az Aja Sofiáig vonuló roppant téren a házakat mind lerombolják, s helyére nagyszerű népkertet és nyilvános épületeket szándékoznak emelni.

Az I. Ahmed által építtetett 3 minarés dzsámi akkor az Aja Sofiával szemtől szemben fog találkozni s kölcsönösen nyerni fognak fényben és nagyszerűségben.

T. beynél, miután elvégeztük a szokott tanulást, ebédeltünk. A szolgál behozott egy kis kerek asztalt, rátett egy sárgaréz tálat, melyre mindenki számára egy fehér kendő, egy csontkanál és kenyérdarabok voltak helyezve. „*Biszmilláhírrámánírráhim*“ után leültünk s étkezéshez fogtunk. Az első ételt egy közös tálból kanalakkal ettük, s T. boy kérdé, hogy ettem-e már ilyen ételt? Ettem, de nevét nem tudom. Ő meg erősíti, hogy nem ettem, mert ez eredeti török étel, s neve *tarhona*. Mondom, hogy ettem, még pedig Makón, s ez valódi magyar étel, neve *tarhonya*, s ha kell magam is megkészítem. Nem volt mit vitatnom, mert ő azt erősítette, hogy mi tanultunk mindent tőlük, s nem ők holmit tőlünk. Jött a második tál, rántott juhús, ezt már ugy három újjal kellett a közös tálból kaparásznunk, és pedig a jobb kéz három újjával, mert a balkéz három első ujjja, a tisztaság egy különös mivéletének van fentartva. Jött a harmadik, negyedik, ötödik s

*) Tudom lányka, atyád szegény nagyon,
E két nárciszem hát honnét vagyon?
Mi bajod, hogy atyám szegény nagyon?
Nárcis-szemem az istentől vagyon. — E. B.

Árusok a konstantinápolyi bazárban.

„Az özvegy alamizsnája.” (Doré G. Bibliájából. — Szövege a 92. oldalon.)

hatodik cintányér, s mi igen különös, alig kezdünk egy tányérból enni, már jött az inas, vitte, s mást hozott. Étél közben a tálon levő befőttéből és gyümölcsből lehetett enni; végre jött a *pilav*; utána apró sajtszeletek s legvégül a *hosab*, mely a lakomát be szokta fejezni. Ez híg lére eresztett befőttnek mondható s kanalainkkal meritgettük. Felállván, mosakodásra mentünk, s azután jött a fekete kávé.

A szeszélyes idő már rózsaszínben mosolygott. Ki képzelte volna? Egy pár óra előtt vihar, fekete felhők és hideg eső; most napsugár, s enyhe szellő. A magas portán át a Zaptieh-kapuszu előtt elhaladva, Kerim efendi rendőrbiztossal találkozom, ki gyakran szokott hozzánk járogatni, s kinek nem egy élvezetes estét köszönhetek. A hazáját elhagyott cserkesztől gyakran kérdőzködtem ősi hazánkról: a Kumáról, Terekről s a mennydörgő Elboruszról, s mily jól esett hallanom részletes leírását e kedvenc tárgyainak. Tartson velem, mondja. Hová? kérdém. A Zaptiére, hadd mutassam meg az ottani életet is. Az ajánlatot elfogadtam s felhaladva a lépesökön, oly helyre ülünk, honnan minden fel- s lejárót szemügyre vehettünk. „Ez is titkos kém,“ (dzsanszusz) sutogja Kerim, s valóban nem bámulhattam eléggé, midőn a legismertebb és legtekintélyesebb egyéneket pillantám meg, kik napi dolgaikról jelentést tenni mentek. Szomorú dolog, midőn a város felét kémnek kell megvásárolni csak azért, hogy ha há-

rom egyén beszédbe ereszkedik, egy közülök másnap jelentést tegyen a bizalom hangján közlött társalgásról. Midőn mindezekből eleget láttam, óriási tapasztalást szerezve mentem lefelé, s a négy ór által őrzött börtön kapuja előtt megállottam, kíváncsian, hogy mit keresett az a kolduló dervis, csak nem akar a foglyoktól alamizsnát. De hogy akar szegényektől; csak nyissák meg a kaput, s e rongyos tépett koldus az egész börtönt öröme hangolja; egész heti keresményét az éhséggel küzködő rabok közt osztja szét. Melyik vallásfelekezethél van meg az irgalmasság testi cselekedete oly fokban, mint a muszulmánoknál? „Éhezőknek ételt adni, szomjazóknak italt adni, fogságban levőket vigasztalni, hallottakat tometni“ meg van nálunk a katekizmusban; de a muszulmánoknál meg van gyakorlatban. Ha éhezél, a muszulmán megosztja veled utolsó falatját; a vizkihordók utcáról utcára járnak, kínálva vizet a szomjazót; hát e rongyos dervisnek hol akad párja? Ő maga csak azon összekoldult ételeket eszi meg, mit a kezében levő *keshulba* tesznek, s a pénzt a rabok közt osztja szét; mert tudja, hogy azok éheznek. — Egy öreg papot ismertem, a ki kérdezte tőlem, miért nem lépek szerzetükbe; „nálunk — mondja — naponként 5—6 étel után törölhetné meg a száját,“ de a kolduló szegény hiába kéregetett ajtaján, mert az mindig be volt csukva.

VII.

(Az Aja Sofja. Moslim vallási szokások. 30,000 szegény táplálása. A Dolma-Bakesi. A régi magyar temető. Népekesek és roulette-bank.)

D. cember 1-ső napján, 1868.

Reggel korán útnak indulva, a hid környékén Mehemeddel találkoztam. Tudtam, hogy ha ő velem szöha állok, nem egy könnyen szabadulok, mindazonáltal nem kerültem ki, bár a nagy tömegben könnyen eltűnhettem volna szemel elől. — Nos, csak eljössz ma az Aja Sofiába velem? szólított meg, épen hozzád indultam, hogy menjünk együtt a dzsámiba. Mentegetőztem, hogy időm nincs, de mitsem használt. — Mondd inkább, hogy miért jó kereszény nem akarsz a hitetlenek gyülekezetébe menni, hát a *namart* miért tanultad? — Ha így kezdesz faggatni, úgy csak épen azért is elmegyek; a *namart* pedig azért tanultam, hogy tudjam, és nem hogy vallási újtatosságul, vagy plane áltatásul használjam. — Se baj, legalább a szép dzsámiban gyönyörkedhetel, ha egyébké hasznod nem is volna. „*Uljade gile'im!*“ (no hát menjünk!) szólték s útra indúltunk. Hosszas kö-

borlás után a tenger partján és a magas portán, az Aja Sofiához értünk. A második ima ideje elérkezett s az igaz hívők egész serege készülődött az imát megelőző mosakodásra. Mi is megtettünk mindent, csak hogy megfeleljünk a követelményeknek. Az udvaron levő kút sárga rézcsapos mosdó medencéit már mind körülállották, s várakoznunk kelle, míg ránk kerül a sor. Ekkor levettvén saruinkat, felgyürkőztünk és kezdtük a mosakodást. A kéz háromszoros megmosása után a könyöksimítás következik, s így a szokott rendben arc, száj, orr, és fejmosás; ennekutána a mutatóujjak a fülben és a két hüvelyk ujj a fülek megett végzik a műveletet, s csak ezután jön a lábmosás. A mosakodást elvégzett muszulmánok rendszeren felsőhajtnak: mily üdítőn hatott! s megkönnyebbülve mennek imára. Belépvén a felségs templomba, keveset foglalkoztam a namazzal, inkább az építmény nagyszerűségétől voltam áthatva, ezt

azonban nem lehetett feltűnően kimutatnom, mert rajtavesttettem volna; s csak csináltam a rendes hajlángásokat, leguggolást, felállást, letérdelést és a namazzal járó minden ceremóniákat. Végezővén ájtatunkat, még egy pillantást vettem a többi lámpák közt ragyogó két arany gyertyatartóra, melyek I. Szolimán idejében kerültek ide Budáról. Kijövet, felhuztuk a *meszt* (felső lábbeli, v. ő: *mez*, mezteláb) s távozni akaránk, midőn az udvaron gyülekező roppant néptömeg tünt fel előttem. Ezek az imaret *szegényei*, mondja Mehemmed, most van az étekosztás ideje. Közlebb mentem s mindenkinek tányérába levest adtak és kezébe kenyeret. Ez is a pogányok egy megvendéztetett szokása! Miért költenek annyi roppant pénzt e szegényekre, menjenek dolgozni; az elvesztegetett ételt jobb lenne a szegény hodzsáknak adni. Nem ugy, uraim! A stambuli mecesetek szegény konyhái több mint 30,000 éhezőt táplálnak naponként, táplálvánának még egyszer annyit, mert ott minden szegény szívesen látott vendég; nem kérdik, ha muszulman-e vagy keresztény, mint ama görög, ki azzal tartotta vissza barátját, alamizsnát akarván adni egy koldusnak: den iné christianos, (nem keresztény).

Leérkezvén a tengerpartra, kaikba ültünk s az aranyzarv torkolatán, mely itt 500 öl széles, az átellenes partra eveztetéink. Itt a szultán palotája mellett kiszállottunk s a szomszéd csinosan épült meceset udvarán egy kis reggelit elköltvén, a palota hosszában terülő sétányon Pera egyik kiszállóhelyére értünk. A Medzsíd katonalaktanya teréről igen szép a kilátás a szultán palotájára és a nyílt tengerre. A dolmabakesei száraj még csak tizenhárom éves építmény, s azóta a szultánok állandó lakhelye. A főkapu homlokzata nem részarányos építmény, különösen a tulhalmozott aprólkos cifraszokok igen zavarólag latnak a szemre. Hát a száraj szomszédságába helyezett gázgyár számára nem volt alkalmasabb hely? A gőzök, füstök olykor-olykor az egész szárajt ködbe burkolják. A Bellavista, mely e nevet joggal megérdemli, mindig igen látogatott mulatóhely, hol nyáron ernyős lombos fák árnyában ülve, a természet legmagasztosabb panorámájában gyönyörködhetünk. Én különösen kedvelem e helyet, hol annyi honfi hamvai porladoztak; mert ez volt a magyar temető, míg a porokat el nem szállították a ferikkői új temetőhelyre. Mily megható jelenet lehetett, midőn a Törökországba menekült magyarok százanként telepedtek le a honfirsírokon, s e helyet mindennél többre becsülték. A nyomorral küzdő harcfiak a síroknak pana-

szolták el sorsukat s egymás biztatásában kerestek enyhülést. A hajléktalanok itt ütötték fel sátraikat, s az elmenők egymásnak suttyogák: „Ezek a hazátlan magyarok!”

A szomszéd tüzér-laktanyából török katonai zene hallzott s mi a sétálók közé vegyülve végighallgattunk egy pár darabot. Mire Taximon és a perai főuton hazaértem, már leáldozott a nap. Alig végeztem el holmi teendőimet, már T. bey is megérkezett s felszólított, hogy menjek a „café-chantant“-ba. Melyikbe? kérdém. Hisz tudja, hogy én az „Alcazar Lyrique-ot“ nem szeretem, menjünk a „Palais des fleurs“-be. Az elsőt csak nem rég nyitották meg, és mind az énekesnök, mind a komikusok jobbakk mint emebben, s azonfelül német ballet-társulata is van, s ebben egy elsőrendű magyar táncosnő is, ki már egy párszor a csárdást is bemutatta a konstantinápolyi publikumnak; de az utóbbi relett dolgában töltesz mindeniken, s azért oly látogatott. Nem akartam a bey offendinek kedvét venni elmentem vele, s bár nem élveztem sokat a rég elcsépelet opera és operette couplet-ek, párszajelenetek s bohózatokból, a közönség zajos kedve sem volt már ismeretlen előttem, s azon sem ütődtem meg, midőn a dalok refrainjeit együtt énekeltek a színpad szereplőivel, mert a francia kedve kitörő, mi-helyt elmondhatja: „bon vin et flette,“ s most is egész hévvel, dobolva, zörgetve dalolják Cadinot-val:

C'est le vin, le bon vin,
Qui dissipe le chagrin;
C'est le vin, le bon vin,
Qui met tout le monde en train.

Az én bey efendim alig hallgatott meg egy pár darabot, a szomszéd titkos termekbe tünt, hol a roulett működik. Nézzük, mit mivel. Az asztalokat zsufolva állják körül, s az aranyokkal telt fátalak csak ugy csilognak a nyervágyókra, biztatván őket, hogy elnyerhetik. Teszünk is; rakja T. is, rakja, de még nem láttam nyerni. Ez utolsó veszteti való lirám, sugja fülembé, s a piros huszra teszi. Vagy sokat vagy semmit. Forog a kerék, kinyitják fedelét: quinze noir! kiáltja a bankár, s T. sápadtan hagyja el az asztalt. Mennyi a vesztesség? Ne kérdje, — 32 lira. Megdöbbenem, s sürgetém, hogy hazamenjen. Nem, válaszolt, még van egy lirám; megpróbálom, hátha. A szerencse kedvezett! 3 lira hiával visszanyerte pénzt s felfogadta, hogy többé nem játszik.

Csakhogy a pesti Orpheumba be ne eresszék e zörnyet; mert az ám ilyen helyeken szokta zsákmányát lesni!

Erődi Béla.

Az özvegy alamizsnája.

(Doré Bibliájából.)

A genialis francia rajzoló szentirási illusztrációiból 89. lapon ismét egy megragadó képet vesz az olvasó, melynek egyszerű kis története Lukács és Márk evangelistákból van véve. Mily vigasz arra nézve, kire a föld javaiból csak igen kevés jutott osztályrészül, hogy az ő alamizsnája a gazdagokéval egyenlően, sőt azokénál kedvesebben fogadtatik a mennyekben, s viszont: mily intés van e történetkében a gazdagok részére, hogy ne tekintsenek le büszkén a szegényekre!

Jézus a templomajtokan áll vala, hol a persely az arra elmenőket a szűkölködőkre figyelmezteti. A gazdagok és a farizeusok önérzettel nyiták meg erszényeiket s körültekintének, vajjon látja-e

őket a környezet, midőn alamizsnájokat csörömpölve vetik a perselybe? De ime, utánuk egy szegény asszony jő, ki szerényen, arcán szegénypirral, teszi filléértékű adományát a perselybe. Ő maga is szegény s mégis bir a még szegényebbeknek valamit adni. Az Üdvözítő pillantását azonban ki nem kerüli ez a kis fillérke sem, maga köré hívja tanítványait és e szép szavakra fakad:

„Bizony-bizony mondom néktek: hogy ez özvegyasszony egy maga többet tett a perselybe, mint a többiek együttvéve; mert a többiek feleslegből adtak, ez pedig szegénységében mindent, életmét adta oda.“

Egy régi magyar babona.

Nemzeti irodalmunk különösen néhány évtized óta igen nagy előhaladást tett, több jeles írónk által felkarolva; azonban az újabb művek mellett kötelessége minden magyar embernek a régieket is olvasgatni, s a még nyilvánosság elé nem bocsátottakat — ha alkalma van — rejtkeikből elővenni s megismertetni a közönséggel.

Elég sajnós, hogy hazánkban most is van számos oly ember, ki nem tudja megbecsülni az elődei által összegyűjtött könyveket; hanem, mert nem tudja, hogy némely könyvben nyelvészetünkre nézve mily nagy kincs rejlik, megsemmisíteni törekszik, azt gondolván, hogy ő ezen régi könyvekből úgy sem tanul s hasznát sem veszi azoknak soha, a padlásra hordatja, vagy mi még sajnósb: tűzbe dobhatja.

Fájdalommal kell említenem ugyan azt, hogy számosan találatnak még olyanok, kik a könyveket megbecsülni nem tudják; de egyszersmind örömmel kiáltok fel, hogy még nagyobb azoknak száma, kik összegyűjteni s megmenteni törekkeznek a pusztulásnak indult könyvtárak és más régiségek végső maradványait. Sőt a hazaszeretet tüzetől indítva, megmenteni törekcszenek azt, mit az ősök egykor összeirtak s nekünk utódaiknak hátrahagytak. Mely iratoknak száma ugyan még csokély, de ha majd minden családi levéltárak a honi tudósok és régiségbuvárok előtt megnyílnak, úgy remélhetjük, hogy régi emlékeink száma gyarapodni fog.

Én is szerencsés voltam egy végpusztulásnak indult könyvtár végmaradványait az enyészet

karjaiból kiragadni, melyben a XVI., XVII. és XVIII-ik századból igen sok könyvet találtam; de a két utolsó századbeliék többnyire latin mystikai, chirurgiai, geometriai, theologiai és más kisebb értékű könyvekből álltak. Azonban a XVI. század első feléből már több becses könyv jutott kezembe, melyek részint tartalmuk s belbecsük, részint régiségüknél fogva említést érdemelnek. Legnevezetesebb köztük egy 1550-ben nyomtatott, s kora babonaságát tisztán visszatükröző könyv. Címe: „Henrici Cornelii Agippae de occulta philosophia. Libri III.“ Kiadott: „Lugduni. 1550.“ Említést nemcsak tartalma, de egy, a címlap hátára irt magyar nyelven irt babona miatt is érdemel.

Ezen könyv, mint a bevezetés után latin nyelven irt jegyzet mutatja, már 1550-ben hazánkban, Rima-Szombaton volt, azonban tulajdonosának nevét, mivel az vagy nem akarta, vagy elfelejtette bejegyezni könyvébe, — kitalálnom nem sikerült.

A könyvben levő jegyzetek, az irás után ítéve, úgy látszik mind egy kéz által irattak, még pedig a középkorban oly gyakran használt goth betűkkel. A számos latin jegyzetek közül különösen egy érdemel említést, mivel ez a magyar szöveggel leginkább egyezőnek s egykorúnak látszik.

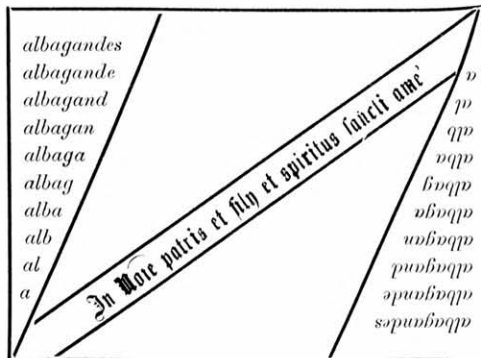
Ezen, a könyv táblájára irt jegyzet szövege az eredeti irás szerint így hangzik:

Veni ad manus meas 1550.

(azaz: venit ad manus meas 1550.)

A magyar írás — mely góth betűkkel íratott — egy századának sötétségét és tudatlanságát mélyen visszatükröző babona. Melyet azonban mielőtt leírnék, szükségesnek látom az említett írás fölött levő jegyzetről szólni.

Az írás szerint ugyanis egy különös négyyszögbe írt latin jegyzet van, melyet, hogy a következő magyar írást megértsük, szükségesnek látok idejegyezni:

Ezután néhány sor latin jegyzet következik, mely megmagyarázza a lerajzolt tábla használatát. Mivel azonban ezen latin írást elolvasni csak nehezen, s néhány szavat pedig épen nem lehetett, emélfogva az eredetit ide jegyezni nem akartam. A nevezett babona erőtlenség és hidegláz ellen (contra infirmitates et febres,) használtatott, még pedig úgy, hogy az ember az említett mintát

egy papír- vagy falpra leírja, s az így saját kezével leírottat zsinigre fűzve, nyakába akasztja. Ugyanekkor, — hogy használjon, — a következő szavakat kellett neki elmondania:

Vala egy Wytez kynck Longinus wala neve. ky Wronk Kusnak az ew Bent zywet megy' ewklele' ky nytensegenek nem arthata: Ha nem thyak embersegenek, ezenkepen: Nyhkepen ez wytez Kus wronknak nytensegenek nem arthata: ezenkepen ez ewkleles ez embernek estvanak veln: Ugyan ne arthasson: parantholok athyanak fyonak Benth lelekn neveben ame'.

Ez a mai olvasás szerint így hangzik: Vala egy vitéz, kinck Longinus vala neve, ki urunk Krisztusnak az ő szent szívét megöklelé, ki istenségének nem árthata; hanem csak emberségének ezenképen: miképen ez vitéz Krisztus urunknak istenségének nem árthata, ezenképen ez öklelés ez embernek, Istvánnak vel nomen (István helyett annak, a ki ezt használni akarta, saját nevét kellett itt mondani, azért van ez kitéve: vel nomen) ugyan ne árthasson, parancsolok: atyának, fjunak, szentléleknek nevében. Amen.

Ezen babonát a francia király küldte az erdélyi vajdának, mit a babona fölé irt latin jegyzet világosan bizonyít: Re Franciae misit wajvodae Transilvaniae.

Közlő: *Hattyúffy Dezső*.

A szelek.

I.

Hány emberi kéz és mily erősszeg kivántatnék meg egy teljes sebességben haladó gőzmozdonyt egyensúlyából kivetni? Azonban a déli Karinthiában és felső Triestben dühöngő bóra ezen műveletet már nem egyszer vitte végbe. Ki az örökké hóval fedett hegyeken tesz utazásokat, nem kevésbé esodálkozik, midőn nyomorult viskókön óriási köveket vesz észre, és ezen különösség után kérdezősködő azon feleletet kapja, hogy a bemlakók a kövek súlya által lázaikat a bóra ereje ellen akarják biztosítani, mert különben azt könnyen elhordhatná egész óra járásnyira, vagyonukkal együtt.

A fuvarosoknak a közelgő bóra előjeleire ügyelniök kell, hogy jókor fedél alá jussanak. A bóra közeledtével a vándorok földre vetik magukat. A triesti révhalászok a veszély előjeleit 2—3 órával, sőt néha egész nappal előbb megismerik.

A szelek leginkább tavasszal dühöngnek. A bóra éjszaka-keleti szél, száraz és érdes. Különös okai ismeretlenek, magyar-zatának tehát a többi szelek általános oka marad, t. i. a légnek egy helyen fölemelkedése és hozzá tolulása egy hidegbbnek más helyről. Ha t. i. valahol a földön a nap, tűzhányó hegy, vagy más nagy tűz által a lég fölmelegítettik, azaz megkönnyítettik, akkor fölemelkedik és minden oldal felé kiterjed, alól pedig, a hideg sűrű lég a fölmelegedett helyébe nyomul. Ha a hideg lég egy órában csak oly utat tesz, mint vasutaink, (körülbelül négy mértföldet egy órában,) ugy ezen levogómozgás arcunkra ugyanazon hatást gyakorolja, mint mikor egy haladó gőzkocsin fejünket az ablakon kidugjuk és arcunkat a mozdony előrehaladási iránya felé fordítjuk. A német hajósok a szélnek ezen mozgását Brisenek nevezik. — Gépeket találtak fel, melyekkel a szél gyorsaságát képesek vagyunk megmérni;

ezeket szélmérőknek (anemometer) nevezik. Ha a szélmérő azt mutatja, hogy a szél egy órában 40 métföldet halad, akkor ezt erős szélnek nevezzük; 50 métföldnyi uttal egy órában: szélvész; 80-nal orkán, 100-zal az orkán fákát és épületeket ragad magával. A bőra a leg-erősebb orkánok egyike.

Dühöngnek hozzá hasonló szelek a Rhone völgyében is mistral név alatt, s még borzasztóbban pusztít Spanyolhonban az éjszakai szél, a „gallegó.”

Mivel a bőra, a mistral és a gallegó nem tartanak egész éven át, azért nem számítatnak a folytontartó, és mivel nem térnek bizonyos időszakban vissza, — nem a koronként visszatérő szelekhez; ezek változékonyszelek.

A megnevezett hideg, száraz szeleken kívül vannak még meleg változékonyszelek is. Ott, hol a finom homoksivatag a forró napsugarakat mintegy magába szívja és így a megritkított lég a különben tiszta égneke száll; ott, a földnek legnagyobb sivatagján, a Saharán van szülőhelye a *sammuk*, mely ijjesztő nevét: „forró mérgezsél,” ezen arab szótól „*samma*” kapta, mely annyit jelent, mint „forró és mérges.”

Ezen mérgezsélnek beállta előtt a különben tiszta láthatáron keskeny felleg emelkedik fel. A szokatlan porfelleg nemsokára elhomályosítja a büszkén fénylő napot, mely ekkor sápadtabb a

holdnál, s alig képes árnyat vetni. A fáknak zöldje piszkos kékre változik át és a madarak nyugtalanul röpkednek ide s tova a szürke légben. A szél mint forró mérges lehelet közeledik; forrósága közeledtével kettőzött arányban fokozódik, úgy hogy végre a sütökemence melegéhez hasonló. Emberek és állatok a forróságtól kitágított légző szerveikbe öldöklő, finom port szívnak be a megritkult levegővel. A bőr a test felületén kiszárad; a nyelv nem talál nedvet; a torok gyuladásba esik; a légzés gyors, aggodalmas hullámzásban mozgatja az epedő mellet, mintha a test belsejét lángoló tűz emészténé.

A samum azonban nemcsak a sivatagban dühöng, hanem kiterjeszti mérges leheletét a szomszéd tartományokra is. Egyiptomban chamsin, Senegambiában harmattan a neve. Mindenütt bezárják előtte a kapukat, pusztá elhagyott utcákat fut be.

Ha e forró déli szél kissé kelet felé Olaszországba nyomul: scirocco név alatt nagy terhére válik a bensülötteknek, de még inkább az idegennek. Az egész természet eltikkad e szél befolyása alatt. Ha gyenge irodalmi mű jelenik meg Olaszországban, a legnagyobb rosálás, mely azt értheti, ezen szavakban áll: „scirocco idejében iratott.” (Vége követkeik)

Br. J.

Egy hét története.

(Február 8.)

(VK.) A múlt héten volt egy óra, melyben valóságos gyötrelmévé vált Pesten lenni. Azok voltak csupán boldogok, kik aludtak s nem tudák, hogy mi történik. A többi mind egyformán félt, aggódott, szörnyűködött.

Mint az olvasó tudja — mert a hír gyorsabban jár, mint a heti lapok, — az akadémiai palota födele égett.

Könnyű most leírni ezt a néhány szót, mert tudjuk, hogy nem jelent többet, mint tíz-tizenkét ezer forintnyi kárt; de abban a nehéz órában — mely oly szörnyű fényt vetett a lánchídterre s a város biztonsági viszonyaira — milliókat érv kincsek elvesztése miatt remegtünk; oly kincsekén, melyek ha elvesznének, többé akárhány millió sem állitná helyre.

Az Eszterházy-képtár forgott veszélyben, s midőn a balszárnyon romboló lángok mohó nyelvel nyaldosták a homloképület falait, föl egész a tetőn álló szárnyas lovakig, nem egy megijedt ember volt, ki fölhagyott minden reményvel, s

azt sohajtá: „inkább vitték volna el akár a hittelezők, akár a külföldi műárosok, legalább megmaradnának valahol!”

A féléváros elébb tudta meg e fenyegető vést, mely pirosra festé az éjszakát, mint a város ház tornyán az ő. Minden kávéház s minden vendéglő egyszerre kiürült, s a technikusok báljában csupán a mamák és kis lányok maradtak, a többi — úgy a hogy volt — egy szál frakkban szaladt a lánchíd-terre, meg akarván győződni, hogy igaz-e e szörnyű hír? A rózsákat, melyeket a bál heve festett az arcokra, a hirtelen ijedtég fehér keze törülte le. Remegve lóttott futott mindenki, s még a tánc közben hoppon maradt fiatal hölgyek is rémült képpel szaladtak a veranda nagy ablakaihoz, melyeket óriás szőnyegek fednek, s aztán szívdobogva várták a Hírb-postát: ha igaz-e?

Igaz volt!

Szörnyű láрма tölté be a léget, s ijedelmes arcok tekintettek egymásra. Mit gondol, mi lesz? — kérdé egyik a másiktól, s az a másik nem mert felelni,

mert nem tudott jót gondolni. Roppant tömeg környezé a palotát, de ez a tömeg csak szörnyűködni tudott, segíteni nem.

A Duna ott folyik a maga méltóságos szélességében — s jég sincs már rajta a két város között — s víz még se volt kéznél; és ha lett volna is: nem volt tűzfecskendő! Szidták a várost, mint a bokrot. Thaisz kapitány maga ott sürgött forgott, de hiába! nincs tűzoltó kar! Láttuk gr. Széchenyi Ödönt is, kit a tornaegylet megválasztott ugyan tűzoltó-parancsnoknak, de embere nincs, a ki fölött parancsnokoljon.

Benn a palotában futkostak a lakók. Betört a tömeg is, egy rész a lakásokhoz, más a képzőművészeti társulat tárlatába, s kezdtek leszakgatni s hurcolni a képeket, mivel a menyzet nagy ablakán fenyegetőleg világított be a tűz. Az Eszterházy-képtárban pedig válogatott kör gyült össze: miniszterek, tudósok, de ott egyebet sem esináltak, mint hogy a lángoktól ostromolt falról leszedték szépen a képeket. A kirendelt katonák és ifjú urak — köztük nem egy, ki erős munkához most látott először, — igyekeztek megmenteni egyet mást, s gondosan őrizni az összehordott holmikat.

S e közben künn ugyancsak füttyültek és szitkozódtek.

Ez az először érkezett tűzfecskendő üdvözlése volt. „Szégyen, hogy ily késő jön, mikor már egy órája ég!” Pedig ez a fecskendő nem érdemelte a szidást — mert Budá végéről vágatott elő, — a pestiek csak azután jöttek. S jöttek a zajt szaporítani, mert használni ugyan keveset használtak. Régi rozsz vízi puskák ezek, s két emeleten túl a viláért sem tudják fölropitni sustorgó vizsugarikat. Most is nem a tüzet olták, hanem csak az alól álló népet keresztelték meg.

Másfél óráig tartott a tömeg szorongása. Minden szív dobogott s minden arc sápadt. Ekkor azonban látni lehetett, hogy a vész lohad, s a lángok nem tudnak erőt venni a homlokzaton. „A képtár meg van mentve!” — kiálták minden felől.

Igen, meg van mentve, hála Stühlernek, kit egykor annyian szidták, s ki bölesen tervezé e palotát úgy, hogy három külön földön fölül álljon! Hála a homlokzat torony-magasságának, melyet hét év előtt oly sokan gánesoltak, holott most ez lett a veszélyben forgott képtár védbástyája! S hála a gondviselésnek — és pedig az égnek, mert biz a földiek — mint ez a példa is mutatja — nem igen tudják gondját viselni annak sem, mi egy nemzet büszkeségét képezi!

Másnap reggel nem látszott semmi. A magas

kőpárkány, mely a palota tetejét környezi, elfödte a rombolás képét. A homlokzat baloldalán egy kis füst — emyi látszott az égésből. De benn a máskor oly tiszta csarnokok sárosak valának, az udvaron sok minden, a képzőművészeti tárlatban a képek összevissza hevertek földön és falon, s Telepi Károly — ki egész szívvel e társulathoz nőtt, — oly búsan ült itt, mint Márius a Carthágó romjain. Ma már vidámabb, mert a tárlat képeinek semmi baja, csak önmagának van nagy kára, valamint a többi bennlakóknak is.

S mi volt e baleset oka? Először azt mondták, hogy a vízvezető csövek befagytak, s azokat oltatlan mésszel, sőt tán parázzsal is melegíték; ma már úgy beszélék, hogy egy nőcseléd volt fenn, s sötétlénél, alkalmasint gyufát gyújtott, s vigyázatlanságból égékeny anyag közé dobta.

Ime, mily kiáltó példa, hogy mennyivel könnyebb rombolni, mint építeni. Hiszen csak egy esőpp hija múlt, hogy mind az, a mit kitérő férfiak s az egész nemzet vállvetett ereje, s a mit egy nagy fényű család oly hosszú időn át annyi pénzzel létesítettek — romba nem dőlött egy vigyázatlan szolgáló miatt.

Harcadnap kellett volna e palota disztermében lenni a Kisfaludy-társaság évi nagygyűlésének is — de elhalaszták másfél héttel.

Ez azonban csak annyiban baj, hogy el kellett térni a kegyeletes szokástól, mely szerint mindig Kisfaludy Károly születése évfordulóját ünnepelték a nagygyűléssel. Most a nemzeti színház egyedül maga teljesíthet e szép kötelességet, azon az este a „Csalódások“-at adván elő, e régi jó vigjátékok, egyikét ama műveknek, melyekkel Kisfaludy a magyar vigjáték teremtője lett.

Egy hét múlva a nagygyűlésnek bizonyára nagyobb közönsége lesz, mint lett volna a farsang forgó árja között, midőn a gráciák éjjel táncolnak, nappal alusznak. S Orpheusz megindíthatá egykor a kőveket, de a költészet hangja ma már nem oly erős, hogy egy tiz-húsz bálban kifáradt hölgyet — d. e. tíz órakor — az akadémia palotájába vonjon.

A farsang pünkösdi királyságának különben már vége van. De e vég fényes, mint a csillagszóró röppentyű kialvása. Utolsó lapjaira is két érdekes vigalom van bejegyezve: a „bolondok“ vasárnapi kongresszusa a redoutban, hová a belépti jegyet egy mindenféle karrikaturával teli nyomott vászonkeszkenő képezte, hol Lehmann phantaszitikus esetje és Klics ötletűs rajzónja működött, s hol roppant nép tolongott, csevegett,

bolondozott, s azt hívé, hogy midőn a bécsi híres „Narrenabend“-et bágyadtan utánozó — nagyoni jól mulatott. A másik az előkelők *jelmézbálja* az „Európában,“ hol a finom szépségek szebbnél szebb s itt-ott leleményes viseletben szokták meglopni egymást s a dominóba bujt közönséget.

S ezzel az idő egyet fordul sarkán — s új idény következik — a bőjt.

De mi a bőjt a mai világban? Egy szürke maszk, mely mögött piros rózsák mosolyognak.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

Történeti naptár. *Február hó* 12-én. Howard Katalin kivégeztetett 1542. — Gray Johanna kivégeztetett 1554. — XII. Károly svéd király kalandja Benderben 1713. — Lord Dudley és Lady Jane kivégeztetnek 1554. — Lisznyay Kálmán † 1863.

13. Gr. Dessewffy József születet 1771. — Berry hg. megöletett 1820. — Börne Henrik † 1837.

14. Cook Jakab a földet körülhajózva az Otahaiti szigeten a vadak által megöletett 1779.

15. Kossuth száműzött társaival Kiutáhiába érkezik 1850. — A magyarok győzelme a bajorkon Trasen mellett 1042. — Benvenuto Cellini 1570, Lessing 1781, Gillies történész 1836, Montesquieu 1755 ††.

16. Angolhon köztársasággá kikiáltatik 1640. — Monk bevonul Londonba 1660. — A magyar tudós társaság első ülését tartja Pozsonyban 1831.

17. Michel Angelo 1564, Pestalozzi 1827, Heine Henrik 1856, Moliere 1673 ††. — Magyarország 1848-diki alkotmányát részben visszakapja 1867.

18. Zrinyi Ilona † 1703. — Paganini születetett 1784. — Libényi merénylete Ferenc József ő felsége ellen 1853. — Rákóczy Ferenc erdélyi fejedelemmé választatik 1653. Közli: V. A.

* (*Erős ember.*) Tophams Tamást bátran az új kor Sámsonjának lehet nevezni. Sokat beszélték már erős emberekről, kiknek erejük óriási volt. A londoni Tophams Tamás felülmúlta ezeket. Ő ács volt, később azonban rendkívüli erejével kereste kenyerét. London sokszor bámúlta csodás erejét. Tophams nem volt óriás, nagysága közép volt, de izmai, vállalai valának rendkívüliek. Aclkarja volt, ha valamit fékezni kellett s emeltyüként emelt vele. Fél kezével bármely virgone és bokros lovat féken tartott. Fogai közt elbirt egy ölnyi hosszú asztalt, melynek végére még félmá-

Sem az asztalnál, sem a szalonban, sem a nyilvános helyeken nem bőjtölünk többé! Bál nincs, de van annál több házi multság; a nyilvános termekben egyik múzsa visszavonól ugyan, de rögtön kilép a másik, s kíséretében jő az élvezet — zúttal a florenci quartettisták képében. A „csön-des“ bőjt már csak a múlté. Kivált most a gardina-prédikációk hangja egészen el fog veszni, midőn kortesok predikálják a politikát.

zsányi sulyt tettek. A tizenkét fontos vasdarabokkal egy játszott ujjai közt, mintha papírszeletek lettek volna. Pusztá kezével erős éredényeket tördelt szét, mintha cserépből lettek volna. Ezt ő kedélyesen tojás-törésnek nevezte. Kisujjával 209 fontot könnyedén forgatott feje körül. Egy három-mázsás papot egy izben fél kezével emelt föl. Az egy hüvelknyi vastagságú vasrudakat meztelen karján ívbe hajlítá. Egyszer mulatságból ellopta az alvó őrt faköpenyével együtt, s a temető magas kerítésén át a sirok közé tette. Egy földmivessel arra fogadott, hogy két lova ki nem mozditja helyéből. Meg fogta hátul a szekeret, s a földmives hiába csapkodta lovait, ki nem mozdúlhattak. Két óriást, kik vele birkozni akartak, fél-fél kezével kapta föl s úgy összezsapta fejüket, hogy elájultak. Egyszer pedig lovát emelte át a vámsorompón.

* (*A növényeket hogyan növeszthatjuk nagyokra?*) Rendszeresítve könnyen állithatunk elő rendkívül nagyságú növényeket. Tegyük például kísérletet borsóval. Oly borsó-szem szükséges ehhez, mely jó földben termet. Elvetvén, az első évben hat darab hüvelyt hagyunk a bokron. A legnagyobb szemet válasszuk ki s azt vesszük el a másik évben, s az új növényen fojtsunk el három kivételével minden hüvelyt. Ezek közül ismét a legnagyobbat vegyük, s harmadévre elvetve, egyetlen hüvelyt hagyjunk a bokron: a legszebbet és legnagyobbat. E magból negyed évre már igen nagy bokrot és borsót nyerünk. Más növényeknél is hasonló eredményt fogunk tapasztalni.

* (*Kaucsuk ruhák.*) Oroszországban kaucsukruhákat kezdenek hordani nagy hidegekben, melyek igen célszerűnek bizonyulnak. Vékony bárányprémnel bélelik ki, és sem hideg, sem nedvesség át nem hat rajtok. Ezekben sokkal könnyebb a mozgás.

őket mint valami árut, eladták. A legutóbbi szállítmányban 13 leány volt, s midőn a dolog a kapitányság tudomására jött, a konsortium egyik tagja néhány leánynyal megfutamodott, hogy őket Alexandriába szállítsa. A budai városkapitányság minden rendelkezése alatt álló eszközt fölhasználta, hogy a bűnös tervet megghiúsítsa és csakugyan sikerült is a százkérvényeket a trieszti rendőrség által letartóztatnia.

(Bismark gróf élete ellen) ismét merénylet volt készülöben. Berliui lapok szerint, a magyar kormány figyelmezteté a porosz államférfit a fenyegető veszélyre; s egy hannoverai tanuló lett volna a merénylet tervezője.

(Mátyás király budai könyvtárából) mint Apponyiól írják, ott egy becses darab van, az Apponyi grófok könyvtárában.

(A némagyarítás) múlt évben buzgón folyt az országban. A második félfévben 174 egyén és család magyarította nevét.

(A marhakiétel Magyarországból) a lefolyt 1868. évben a megelőző esztendővel szemben 5 millió forinttal csekélyebb eredményt mutat fel; és pedig yágómarhában 45,000 darabbal, 3 millió forint értékben; sertésekben 70,000 darabbal, 1 millió forint értékben és lovakban 12,000 darabban, 1 millió forint értékben kevesebb jött be.

(Szentos nevezetességét) e pillanatban a libák képezik. E városban annyi a liba, hogy e tél folytán 60 ezer darabot szállítottak Pestre.

(Hamis pénzec.) Pécsen 5 fritos hamis bankók keringnek. Kaposvárot pedig egy kőműves legényt fogtak el, a ki hamis 6 krajcárosokat készített.

(Szemere Bertalan elhunytja fölött) Miskolc város közgyűlése s takarékpénztára jegyzőkönyvileg fejezte ki sajnálatát. E városban neki sok maradandó alkotása van. Színház, tűzkárterítő intézet, (mely azóta átalakult), takarékpénztár, s az egyházkerületben a papi özvegy- és árva-intézet. Valószínűleg a megye is, hol oly kitűnőleg működött, megünnepli emlékezetét.

(Gaganetz püspököt) Eperjesen a pápa házi praetorusa, trónállóvá és római gróffá nevezte.

(Vasuti baleset.) Az államvasuton, Csehországban, az Auwal és Biechovitz közti vonalon ismét szerencsétlenség történt. A vonat egy része kizökkent a sínekből; s a többi kocsiót elszakadva, a három ól magas töltés alatt a árókba zuhant. E kocsikban 31 személy volt, kik közül öten súlyosan megsebesültek, a többi kisebb-nagyobb sérülésekkel menekült.

(Az utolsó Newton.) A halhatlan emlékü Newton Izsák családjának utolsó sarja e napokban hunyt el Londonban. Ez Newton Vilmos, miniatúr-festő volt, ki 84 éves korában halt meg.

(Tódor király fia.) Angolhon vidéki városait jelenleg egy fejedelmi származású menagerista kóborolja be. Bouta ez, Tódor szerencsén fejedelem harmadik fia, ki Magdala bevételé után elűnt, s inkább szereti az állatokat szelidíteni, mint az angol fensőség alatt megszelidülve kormányzani. Azt mondják, Batry és Van Amburek hozzá képest semmik; ő azzal dicsekszik, hogy már gyermekkorában atyjánál országlának lovagolt.

(Tolvajok tözséje.) A „Newyorker Handelszeitung” szerint léteznek Newyorkban egy olyan tözsé is, melyen mindenféle amerikai állampapírokat 20 százalékkal a napi árfolyam alatt lehet adni venni; notandum, e papírok mind lopottak.

(Vaucloseben egy fiatal leány csábítóját ugynlötte.) miután az utóbbi az ígért házasságot megtagadta, bár a leány már áldott állapotban volt. A leány törvényszék elé került, s védelmére csupán azt hozta fel, hogy elrablott becsületéért akart bosszút állani. Az esküdtszék a bírák kérdéseire „nem”-mel felelt, s a vádlottat fölmentette.

(Maustier marquis.) ki közelebb Franciaország külügyminisztere volt, meghalt.

(Sándor cárról) azt írják egy francia lapnak, hogy ő birodalmának legridegebb férfiai közé tartozik. Egyetlen tettere sem lehet azt mondani, hogy az elhamarkodás szüli. Ő ép úgy föl nem lobban, mint föl nem lelkesül. Sokszor használ kemény kifejezéseket, de ez inkább nemzeti szokás (minthogy az orosz előkelő világ igen szívesen szitkozódik) mint harag. A cár kiváló jellemvonása a családiaság: szereti családját, s jól érzi magát mindig, ha nevével s gyermekeivel van együtt. Nejét, ki beteges, s már régebben meleg eghajlatok alatt időz, mindig maga szokta tudósítani mindenről. A hivatalos küldöttek egész csomagokat visznek a cárnőnek, s a posta útja is nem egyszer vétetik igénybe. Sándor cár igen egészséges, erős testalkatú férfi, közönséges arccal s hanyag, lassú mozdulatokkal. Kiváló államférfiü tehetségei ninosenek. Legörömestebb utazik, s igen szereti a tengeri-utakat. Feltűnő vonalmat egyetlen ember iránt sem árult el; s meg van szokva, hogy hamar elfelejtse mindazokat, kik még pár nap előtt közvetlen környezetéhez tartoztak. Hídegen, és röviden beszél mindenkivel, s rendszeren mindent dicsérni szokott. Ószinte észrevételeket ritkán hallani tőle. A cár folyékonyan beszél lengyelül is, de évek óta nem hallák őt e nyelven beszélni. Lengyelország a szó szoros értelmében gyöngeségét képezi. Emlékezetesek a következő szavai, melyeket nem régeiben mondott: „Lengyel földre nem megyek, mert tudom, hogy ott gyűlölnék, s e gyűlöletet megtalálom ahárhól, mint megtaláltam Párisban.” (Mint tudva van, Párisban egy lengyel merényletet követett el a cár ellen.)

(Luscharg Keresztély.) E név igen ismeretes Svédországban; harminc év előtt népszerű is volt, azontúl pedig megbélyegzett lett. Luscharg m. hó utolsó napján halt meg Koppenhágában, s alig kísérté valaki koporsóját. Ő 1835-ben a svéd diplomataik egyik legismertebbje, ki két évig madridi spanyol követ is volt. Szónoklatai, hírlapi cikkei egyáltalán nagy figyelmet gerjesztettek, s többször emlegették, mint svéd belügyminisztert. Azonbanban nagy jellem volt mindig, s 1837-ben nevezetes sikkasztások bizonyultak rá. Tíz évre ítéltek el. Kitélté fogsgát, aztán Dániába költözött, hol szegényesen élt családjával, elhagyatva és megbélyegezve. Hosszú életkort ért, s 84 éves volt, midőn elhunyt.